

Baleseti járadék „felemelése“ judikaturánkban a valorizációs törvény óta. Élénken emlékszünk még mindnyáján, hogy az átértékelési mozgalom első éveiben a baleseti járadékok valorizálásának kérdése volt a legelkeseredettebb ütközőpont, míg végül 1925-ben a 87. teljesülési határozat meghozta az igenleges megoldást. A döntvény után és a törvény előtt nem igen jelentkeztek e téren eldöntetlen kérdések; csupán azt vontuk kétségbe, hogy helyes uton járna a judikatura, amikor a felemelést a 87. tüh. meghozatala után lejáráó részletekre korlátozza, a régebbiek átértékelését azonban megtagadja.¹

Az 1928. XII. t.-c. a baleseti járadékok dolgát is eléggé sajátosan szabályozta. Egyfelől eleget óhajtott tenni a szociális igazság elementáris követelményének, és a baleseti járadékok átértékelhetőségét még az állammal, Máv-val és a többi privilegizált személlyel szemben is elismerte (7. §. 3. pont). Másfelől azonban a praktice leggyakoribb esetben, t. i. amikor a „Máv“² más közforgalmú vasút vagy hajózási vállalat vagy más közérdekű üzem“ a kötelezett fél:³ az átértékelés kulcsát a törvény 17. §-a és az annak alapján kibocsátott 2800/1928. M. E. sz. rendelet³ mechanizálták. Nevezetesen a járadék eredeti aranyértékének 60%-ára fixirozták általában; kivételesen pedig, ha t. i. a sérült munkaképességének csökkenése eléri vagy meghaladja a 75%-ot, az aranyértéknek 85%-ára. Nem szorul külön kifejtésre, hogy az ilyen mechanizálás, mely egyben maximálás, az épp e körben

¹V. ö. „Valorizációs joggyakorlatunk 1927-ig“, 39. pont. A törvényt közvetlenül megelőző jogállapotra v. ö. „Az 1927. év valorizációs judikaturája“, Jogállam 1928., 214. lap lent — 215. lap fent.

²Vagyis épp azok a vállalatok, amelyeknél a legtöbb baleset adódik. Figyelemreméltó, hogy a 17. §. által kulcs tekintetében privilegizált adósok köre nem azonos a 6. §. által alap tekintetében privilegizált adósok körével. Persze mindkét helyen szerepel a Máv. Ellenben az állam, törvényhatóság, község, posta, postatakarék csak a 6. §-ban szerepelnek, a 17. §-ban nem, viszont: a más közforgalmú vasutak, hajózási vállalatok és egyéb közérdekű üzemek csak a 17. §-ban, de nem a 6. §-ban. Így tehát pl. a kincstár „személyt érő véltlen károkozás vagy tiltott cselekmény“-ért való felelősségében sem a 6. §. kedvezményében nem részesül (ex 7. §. 3. p.), sem a 17. §. Kedvezményében. Figyelemreméltó az is, hogy a 19. §. intézkedéseiben (recte: azokkal szemben) egyáltalán nincsen semmiféle adós privilegizálva.

³Budapesti Közlöny 1928. május 8-i 105. sz. — V. ö. még az ugyanott közölt 2070/1928. M. E. sz. rendeletet is.

is méltán várható 100 vagy több %-os átértékeléssel szemben⁴ bizonyos devalorizálást foglal magában, — ami szociális tekintetből nem aggálytalan. Ha ellenben *más* az adós (nem a 17. §-ban felsorolt vállalat), akkor a 17. §. s a rendelet nem lévén alkalmazhatók: a felemelés (átértékelés) kulcsát az általános szempontok, a törvény 12. §-a szerint kell megszabni (ex II. 3273/1927: Polgári Jog esettára, 1929. évi 105. lap). ami természet-szerűleg a járadék jogosultjára rendszerint kedvezőbb eredményt ad.

Igy tehát az 1928:XII. t.-c. a baleseti járadékokat az adós személye szerint bifurkálta az átértékelés kulcsa tekintetében. Egyébként azonban jórészt azonos szempontok alá tartoznak a 17. §. esetei a többiekkel, úgy, hogy számos döntvénytári közlésből nem is lehet megállapítani, melyik eset-típusról van benne szó. A következőkben mind a két típusra vonatkozólag megkísérlem összeállítani az 1928:XII. t.-c. óta 1930 áprilisáig ismeretessé lett judikatúrát.

Ami a 17. §. maximáló intézkedését illeti, ez az elrendezés ex lege voltaképp csak 1928. április 1-ig hat vissza (17. §. 2. bek.), és az azt megelőző időre még az idetartozó ügyekben is szabadon lehetne a kulcsot megszabni, de a judikatura általában nem lát okot arra, hogy erőszben eltérjen a rendeletszerű kulcstól, s így azt egységesen alkalmazza a törvény előtti és utáni egész időre (JH. 920/1928, 922/1928, MD. 99/1928), — és pedig nemcsak magára a balesetet szenvedett személyre, hanem hozzátartozóira is (JH. 922/1928.)

Már érintettem, hogy a rendelet szerint releváns, vajjon elérje-e a 75%-ot a munkaképesség csökkenése. Ennél fogva e 75% elérése a perben igazolásra szorul, — de eseteg későbbi perben külön érvényesíthető (JH. 1054/1928.) Összecszerű példa a rendelet tabelláinak alkalmazására: II. 2290/1928, — amelynél különben feltűnik, hogy nem keres módot az 1917-beli (nyilván a pénzromlást még fel sem ismerő, túlalacsony) alapmegszabásnak korrigálására.⁵ Ellenkezően jártak el az 1921-es koronaérték körül: méltányosságból nem a balesetet közvetlenül megelőző árfolyamot, hanem a lényegesen magasabb évi átlagot vévén kiindulásul. (JH. 774/1929.)

Előfordult, hogy miután a felemelési kereset elutasításának csak a per során létrejött törvény és rendelet

⁴V. ö. „100 százalékban vagy a megélhetés drágulása szerint?“ c. szemlémet, Polgári Jog 1927. 119. sk.

⁵V. ö. Valorizációs jogyakorlatunk 1927-ig“ 6. pontjának utolsó bekezdését (12. lap.)

volt az oka: a költségeket kölcsönösen megszüntették. (JH. 938/1928.)

Változatlanul áll a törvény óta is, hogy legjobb esetben is csak a 87. t.ü.h. meghozataláig (1925. VII. 1-ig) visszahatóan emelik fel a járadékot, mert fenntartják, hogy az ezt megelőző időkre egyáltalán nem lehet azt átértékelni. (VI. 3054/1926, PJet 1141/ 1928, MD. 99/1928) Sőt ha a felemelési per később indult: csak a perindítástól kezdődően emelnek, a Pp. 413. §-ához képest (PTJT. 55/1929, JH. 744/1929), — illetve annak analógiájára olyankor, amikor az alapösszeget perenkívüli egyezség szabta meg. (JH. 745/1929.)

Egyébként azonban kontroverznek látszik az, vajjon a Pp. 413. §-a (melyet a valorizációs törvény „nem érint”: 36. §. 1. p.) mindig együtt-alkalmazandó-e az átértékelési szabályokkal. Másszóval: nincs teljesen kimumkálva az „átértékelés”-nek a „felemelés”-hez viszonylása. Egyik döntés szerint olyankor, amikor *egyedül* a pénzromlásra alapítják az emelést, a Pp. 413. §-át nem lehet felhívni (ex II. 8276/1927, PJet 1929. 113 4 lap), máskor, lényegileg azonos esetben, felhívják (JH. 185/1930. — amely határozat ekként 100%-ot ad).

A felemelésnél az *alapjáradék összegéből* kell kiindulni; az alapjáradék transzponálásának eredményét nem lehet sem csökkenteni a jogosult helyzetének egyébkénti javulása (II. 3640/1928), sem növelni pl. a megélhetés drágulása miatt (JH. 744/1929, amely határozat még mindig azzal a kétes régi-tétellel operál, hogy: nem tartás, hanem kártérítés), — illetve: az alapjáradéknak *módosítása* a felemeléstől *különálló* kérdés, és esetleg külön perben foghat helyet (II. 3273/1927., PJet 1929. 105. lap.)

Csak egy esetet ismerek a döntvénytárakból, melyben a 19. §. alapján ki nem elégítő összeggel *megváltott* (elvileg tehát a törvény 14. §-ának 1. bekezdése értelmében: „megszűnt”) *járadék* utóvalorizálásra, illetve: a megváltás dacára is *ujra-megítélésére* került a sor (JH. 244/1930). A 19. §-nak ez az elgondolása egyébként rokon azzal a gondolattal, amelyet a Kúria a törvénytelen gyermek tartásának megváltása tárgyában már számos év óta folytat s amelyhez hasonlóan ítélt legutóbb nőtartásnak ki nem elégítő megváltása esetében is (JH. 191/1930.)

Maga az, hogy a törvény 19. §-a ilyen eklatáns analógiában áll a tartás körüli joggyakorlathoz, nézetem szerint teljesen igazolja, hogy helyesen a baleseti járadékok kérdéseit is szociális vezérszempontból, a jogosultak ér-

dekeinek minél messzebbmenő favorizálásával kell kezelni.

Dr. Blau György

Építkezésből eredő követelések felértékelése a kincstárral szemben. A valorizációs bírói gyakorlat fejlődés-
ma már nyugvóponton van: az átértékelési elméletek
kijegecesedtek, az elvek rendszereződtek, a kilengések
megszűntek. A gyakorlat stabilitását csupán azon a ter-
ületen nélkülözzük még, ahol az 1928:XII. t.-c. által
újonnan rendezett joghelyzet nincs szerves összefüggés-
ben a törvényt megelőzően kiforrott bírói gyakorlattal.
A Törvény jogpolitikai célja elsősorban oda irányult,
hogy az átértékelés területén a bizonytalanság helyén
végleges rend alakuljon, olyan nyugalmi helyzet, amely
a gazdasági élet minden tényezőjének egyensúlyát biz-
tosítja. A szándékolt cél és megállapítható eredmény kö-
zött íme a disharmonia: épen az újonnan felvetett tör-
vényes problémák, utólagos átértékelés, a családjogi,
örökjogi és újabban a kincstár elleni valorizáció témái
azok, amelyek még mindig forrnak, erjednek, — minden
kúriai határozat, minden irodalmi glossza alakít és for-
mál valamit azon az anyagon, amelyből az egységes ju-
dikatura medre fog kialakulni.

A Kúria II. és IV. tanácsa az elmúlt évben több iz-
ben hozott olyan határozatot, amelyben a község, tör-
vényhatósági város, vagy az államvasutak ellen építke-
zésből kifolyóan az építő vállalkozó által, követelése át-
értékelése iránt indított perben kimondotta, hogy az
1928:XII. t.-c. 6. §-ában foglalt általános átértékelési ti-
lalommal szemben, a 7. §. 1. pontjának rendelkezése, il-
letve annak kiterjesztő értelmezése szerint, helye van
privilegizált adósokkal szemben is az átértékelésnek, ha
a követelés az ingatlanvétellel egy tekintet alá eső épí-
tési anyagoknak az adós ingatlanába való beruházásá-
ból ered. (A Kúria II. 8809/1926. sz. határozat építési
anyagok vételárát törvényhatósággal szemben valori-
zálja, a C. IV. 2321/1928. sz. a vasúti raktárépület vétel-
árát a Máv-val szemben, a C. II. 2924/1926. sz. kántor-
lak vállalati összegét községgel szemben, a C. II. 2858/
1926. sz. városi vízmű tervezéséért járó munkadíjat
törvényhatósággal szemben, a C. 5401/1926. sz. határozat
munkabérttöbblet költséget vámőrségi laktanya építésé-
nél, a kincstárral szemben.)

A gyakorlat ez iránya kétségtelenül helyes. Nem-
csak azon jogász érvelés miatt, hogy az értékálló szol-
gáltatás ismérveinek fennforgása, kiváltja a törvénynek
idevonatkozó tételes excepcióját, de a törvény gazda-